

Dziecko i nauczyciel w procesie edukacji. Relacje i działania

Małgorzata Przybysz-Zaremba

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego
w Warszawie

Komunikacja szkoły z rodziną uczniów
edukacji wczesnoszkolnej jako ważny filar współpracy
– wybrane wymiary.

W kierunku doskonalenia współpracy

School communication with family of early-school
education pupil as an important pillar of cooperation
– selected dimensions.

Towards the improvement of cooperation

**Kluczowe kategorie pojęciowe związane z obranym tematem
– ku wprowadzeniu**

Rodzina i szkoła to dwa główne środowiska wychowawcze dziecka, które mają decydujący wpływ na jego wychowanie a przede wszystkim na zaspokajanie podstawowych potrzeb biologiczno-psychologiczno-socjologiczno-kulturalnych. To one decydują, kim w przyszłości stanie się młody człowiek. Aby jednak zmierzał on w kierunku właściwego rozwoju, niezbędny jest *dobry* kontakt pomiędzy szkołą a rodziną oraz rodziną a szkołą. Współpraca pomiędzy tymi środowiskami powinna być nakierowana na osiągnięcie wspólnie wyznaczonego celu, jakim jest *dobro dziecka*, jego rozwój. Cele wychowawcze szkoły i domu powinny zmierzać także w kierunku bezpieczeństwa dziecka, chronić je przed wypaczeniem charakteru i nie dopuszczać do wzajemnego podważania własnych

autorytetów. Jak zauważa Mieczysław Łobocki:

na drodze do rzetelnej współpracy wyrosło sporo różnorodnych przeszkód i barier utrudniających zbudowanie jednolitego frontu wychowania. Bariery te, można skutecznie pokonać przy obustronnym wysiłku, pełnym wzajemnym zrozumieniu. Dopóki bowiem stosunkom między rodzicami i szkołą towarzyszyć będzie atmosfera wzajemnych pretensji, żalów i oskarżeń, właściwie pojęta współpraca nie będzie w ogóle możliwa¹.

Odnosząc się do przywołanych słów Łobockiego należy określić termin *współpraca*, który obok komunikacji w opracowaniu ma zasadnicze znaczenie. Zgodnie z definicją podaną w „Słowniku pedagogicznym” *współpraca*, to:

współdziałanie ze sobą jednostek lub grup ludzi, wykonujących swoje częściowe zadania, aby osiągnąć jakiś wspólny cel; współpraca opiera się na wzajemnym zaufaniu i lojalności oraz na podporządkowaniu się celowi, należycie uświadomionemu sobie przez wszystkie jednostki lub grupy².

Termin *współpraca* zawiera w sobie również takie pojęcia, jak *współdziałanie* i *partnerstwo*, które mają istotne znaczenie w obszarze współpracy szkoły z rodziną. Jak podaje Tadeusz Pilch:

współdziałanie na gruncie pedagogiki społecznej przejawia się w zgodnym i dobrowolnym działaniu kilku podmiotów w ramach środowiska lokalnego. Jest to działanie ukierunkowane na realizację wspólnych tożsamy celów w dziedzinie kształcenia, wychowania i opieki. Sprowadza się ono w głównej mierze do zgodnej (zharmonizowanej) aktywności podmiotów w realizacji zadań częściowych, mając na względzie przyjęte wspólne cele; odbywa się w warunkach pełnej egalitarności, współrzędności podmiotów uczestniczących³.

Jest to:

pewien stosunek społeczny między jednostkami i grupami społecznymi, wśród których następuje wzajemne wzmacnianie czynności wykonywanych

---

¹ M. Łobocki, *ABC wychowania dla nauczycieli i wychowawców*, Warszawa 1992, s. 7.

² W. Okoń, *Nowy słownik pedagogiczny*, Warszawa 1996, s. 318.

³ T. Pilch red., *Elementarne pojęcia pedagogiki społecznej i pracy socjalnej*, Warszawa 1999, s. 345-346.

przez drugiego, a zmierzających w tym samym czasie do realizacji wspólnego celu⁴.

Zdaniem Elżbiety Gawel-Luty *partnerstwo* w kontaktach szkoły z rodziną i *vice versa* to:

równe partycypowanie w podejmowaniu decyzji obu podmiotów, ich jednolite prawa i obowiązki, by wykluczyć dominację jednej ze stron⁵.

Istotą i ważnym spoiwem współpracy szkoły z rodziną (*i vice versa*) jest zaangażowanie się obu podmiotów w działania i wspólnie wyznaczone cele. Nie istnieje bowiem pełna i twórcza współpraca, współdziałanie i partnerstwo bez *prawdziwego* zaangażowania się we wspólne działania. Zaangażowanie się to wzięcie na siebie zadania a także pełnej odpowiedzialności za jego wykonanie. W przypadku współpracy szkoły z rodziną dziecka, zaangażowanie obejmuje wspólne włączenie się podmiotów w prace i działania na rzecz dobra i rozwoju dziecka. Również zaangażowanie się w jego edukację, rozumianej jako *proces i oddziaływanie, które przyczyniają się do rozwoju człowieka (w tym jego własny wysiłek)*⁶. A zatem, jest to ogół procesów oświatowo-wychowawczych, obejmujących kształcenie i wychowanie, w tym szeroko pojmowaną oświatę⁷.

Współdziałanie, partnerstwo i zaangażowanie, to istotna *podwalina* w budowaniu i optymalizowaniu współpracy szkoły z rodziną uczniów. Działania te opierają się głównie na komunikacji pomiędzy tymi podmiotami, która powinna przebiegać bez jakichkolwiek zakłóceń, być otwarta i dążyć do wspólnego wyznaczania celów oraz planowania działań zmierzających do kształtowania bezpiecznego i przyjaznego środowiska rozwojowego dziecka.

---

⁴ A. W. Maszke, *Współpraca i partnerstwo rodziców i nauczycieli* [w:] *Edukacja w dialogu i reformie*, red. A. Karpińska, Białystok 2002, s. 72.

⁵ E. Gawel-Luty, *Wymiana informacji pomiędzy nauczycielem-wychowawcą klasy I-III szkoły podstawowej a rodzicami uczniów*, Słupsk 1995, s. 7.

⁶ Z. Kwieciński, *Zmiana, rozwój i postęp w świadomości podmiotów edukacji. Wstęp do badań*, „Kwartalnik Pedagogiczny” 1990, nr 4, s. 100.

⁷ W. Okoń, *Słownik pedagogiczny*, Warszawa 1981, s. 66.

W literaturze spotkać można wiele definicji komunikacji, które rozważane są w wielu aspektach, obszarach i na różnych płaszczyznach. Na płaszczyźnie *szkoła – rodzina* występuje najczęściej komunikacja interpersonalna (werbalna), chociaż przy tak szybkim rozwoju współczesnych technologii w niektórych przypadkach może dominować komunikacja multimedialna⁸ – w zależności od rodzaju szkoły, jej profilu i warunków ekonomicznych.

Komunikacja⁹ interpersonalna to, według Zbigniewa Nęckiego¹⁰, wymiana werbalnych, wokalnych i niewerbalnych sygnałów (symboli) w celu osiągnięcia lepszego poziomu współdziałania.

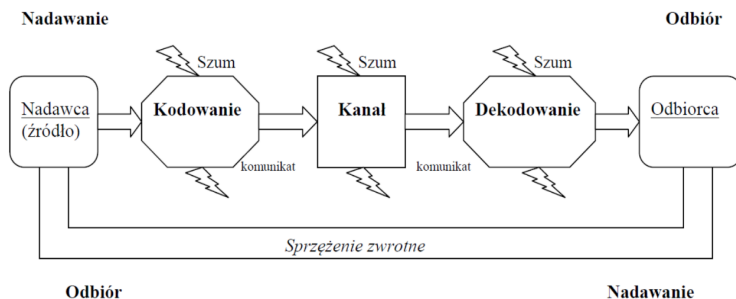
⁸ Komunikacja multimedialna to komunikacja za pomocą nowych technologii (np. Internetu zaopatrzonego w różne komunikatory typu: gadu gadu, e-mail, itp. Współcześnie ten rodzaj komunikacji odgrywa coraz większą rolę. Główną zaletą jego jest szybkie (często zaopatrzone w dodatkowe pliki tekstowe, graficzne, czy muzyczne) przekazywanie informacji i możliwość dyskusji w jej obrębie. Jedyną wadą tego rodzaju komunikacji jest wyposażenie komputera w odpowiednie programy, które powinien posiadać zarówno nadawca jak i odbiorca. A. Ziabicki, *Komunikacja globalna w czasach Internetu – dostosowanie (do) języków narodowych*, „Nauka i Szkolnictwo Wyższe” 2002, nr 2/20, s. 22.

⁹ Oprócz komunikacji interpersonalnej w literaturze spotkać można również *komunikację intrapersonalną* (do wewnątrz) – są to wewnętrzne rozmowy toczone z samym sobą, ze swoim wewnętrznym „ja”, często z wewnętrznym krytykiem; *komunikację ekstrapersonalną* – jest to rozmowa z przedmiotami (np. komunikacja z maszyną), zwierzętami, roślinami, czyli z bytami innymi niż człowiek; *komunikację pedagogiczną*, która jest procesem wielokierunkowym, który odnosi się do trzech wzajemnie warunkujących się elementów; umiejętności mówienia, umiejętności słuchania i wysyłania sygnałów niewerbalnych. Zob. szerzej: G. Kuś, *Trening umiejętności w zakresie komunikacji werbalnej i niewerbalnej*. Materiały szkoleniowe opracowane na potrzeby projektu „Nauczyciel doskonały (ND) – jakość podstawą sukcesu”, Warszawa 2012, s. 5. O innych rodzajach komunikacji piszą: M. McKay, M. Davis, P. Fanning, *Sztuka skutecznego porozumiewania się*, Gdańsk 2005; B. Harwas-Napierała, *Komunikacja interpersonalna w rodzinie*, Poznań 2008; J.F. Jacko, *Komunikacja międzykulturowa w ujęciu fenomenologiczno-systemowym [w:] Komunikacja społeczna w i dla multikulturowości. Perspektywa edukacyjna*, red. W. Maliszewski, M. Korczyński, K. Czerwiński, Toruń 2012, s. 31-52.

¹⁰ Zbigniew Nęcki komunikację rozważa na wielu poziomach: *intrapysychnym*, czyli wewnętrznym „dialog” każdej osoby zaangażowanej w działania społeczne, *interpersonalnym* – komunikacja między dwojgiem ludzi, *grupowym*, *międzygrupowym* oraz *organizacyjnym*. Zob. szerzej: Z. Nęcki, *Teorie komunikowania się w psychologii w aspekcie relacji międzynarodowych*, „International Journal of Management and Economics” 2008, nr 23, s. 84-97.

Komunikacja pomiędzy szkołą a rodziną to proces, który w ujęciu cybernetycznym polega na wymianie informacji między nadawcą a odbiorcą za pomocą różnych kanałów przekazu (np. telefon, pismo, bezpośrednie spotkania, zebrania itp.)¹¹.

W literaturze spotkać można wiele teorii i koncepcji (np. teoria relewencji, teorie filozoficzne, społeczne, lingwistyczne, czy koncepcja pragmatyczno-kontekstowa) procesu komunikowania się – ze względu na sformułowany tytuł opracowania, celowo pomijam ich analizę. Aby proces komunikowania przebiegał właściwie (bez zakłóceń), muszą być spełnione odpowiednie warunki, które leżą zarówno po stronie nadawcy, jak i odbiorcy. Do warunków tych zalicza się m.in.: formę przekazu komunikatu przez nadawcę (kodowanie), warunki zewnętrzne (kanał przez który przepływa komunikat) oraz dekodowanie komunikatu – komunikat powinien być zrozumiały przez odbiorcę. Można wskazać również na wiele barier, które utrudniają odczytywanie informacji. W przypadku komunikacji szkoły (nadawca) z rodziną (odbiorca) – rodzice muszą chcieć zaangażować się w odbiór komunikatu przesłanego przez szkołę (nauczyciela). Jest to niezbędny warunek budowania współpracy. Ogólny model procesu komunikowania się przedstawia rys. 1.

Rys. 1. Model procesu komunikowania

Źródło: J. A. F. Stoner, Ch. Wankel, *Kierowanie*, Warszawa 1992, s. 433.

¹¹ Ibidem, s. 87.

Od chęci komunikacji, współpracy i zaangażowania się rodziców w działania podejmowane przez szkołę na rzecz dziecka zależy jego przyszłość.

Celem podjętych analiz jest przybliżenie Czytelnikowi (wybranych) wymiarów komunikacji szkoły z rodziną uczniów edukacji wczesnoszkolnej, które mogą być doskonałym *vademecum* zarówno dla debiutujących nauczycieli, jak i rodziców rozpoczynających współpracę ze szkołą.

Wybrane wymiary komunikacji szkoły z rodziną uczniów – ważne komponenty współpracy

Właściwa komunikacja szkoły z rodziną to istotny priorytet dla rozwoju, wychowania i funkcjonowania ucznia edukacji wczesnoszkolnej. W praktyce, niestety, bywa tak, że rodzina nie zawsze wykazuje zainteresowanie i podejmuje trud, aby współpraca ze szkołą była oparta na właściwej komunikacji i chęci włączenia się w starania placówki. Tylko wspólne działania na rzecz dziecka, będą decydowały o jego wychowaniu, edukacji a w konsekwencji również o jego przyszłości. Brak zainteresowania (włączenia się) rodziny komunikacją może wynikać z niewłaściwych jej form, podejmowanych przez szkołę. Kilka propozycji kontaktu przedstawiam poniżej, być może staną się one inspiracją do budowania lepszej współpracy.

Jako że porozumiewanie się szkoły z rodziną uczniów edukacji wczesnoszkolnej jest niezwykle ważna, ponieważ jest to pierwszy etap funkcjonowania dziecka w murach szkoły, dlatego też odwołam się do przykładów komunikacji proponowanej przez szkołę założoną przez Celestyna Freineta¹². Przedstawia on szeroki wachlarz środków porozumiewania się szkoły i rodziców dziecka, które konstruują a następnie utrwalają i kultywują współpracę (patrz rys. 2).

---

¹² Celestyn Frainet, pedagog francuski, twórca „nowoczesnej szkoły francuskiej”, żył w latach 1896–1966. Szerzej na temat biografii i pedagogiki autora pisze: S. Gwardys-Szczęśna, *Pedagogika Celestyna Freineta. Inspiracja dla nauczycieli przedmiotów przyrodniczych*, „Refleksje” 2014, nr 4, s. 46-49.

Jednym z najważniejszych wymiarów komunikacji jest **książeczka rozwoju dziecka**, zawierająca deskrypcję poziomu wiedzy i umiejętności ucznia oraz zakres programowy uwzględniający treści, które uczeń ma opanować w danym roku. Książeczkę otrzymują rodzice na początku roku szkolnego i staje się ona przekątnikiem informacji o postępach ucznia. Rodzice na bieżąco mają możliwość monitorowania wiedzy dziecka oraz podejmowania działań motywujących do pracy, w przypadku problemów i niepowodzeń dziecka.

Kolejną formą komunikacji jest **zeszyt korespondencji**, w którym zarówno nauczyciele, jak i rodzice na bieżąco informują się wzajemnie (przekazują informacje) o wydarzeniach z życia dziecka, które mają miejsce w szkole oraz w domu.

Rys. 2. Wybrane formy komunikacji szkoły z rodziną na podstawie francuskiej szkoły freinetowskiej.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: M. Kędra, *Włączanie rodziców w edukację dzieci*, Warszawa, s. 6-7.

Dziennik dnia, jeszcze jeden sposób komunikacji, prowadzony jest przez wszystkich uczniów. Zamieszczane są w nim informacje podsumowujące całodzienną pracę, opisywane są efekty oraz problemy i trudności, na jakie podczas zajęć lekcyjnych napotykało dziecko. Jest to swoistego rodzaju *ściąga* służąca powtórzeniu a także utrwaleniu ważnych wiadomości i umiejętności oraz ustaleniu planu i rytmu dalszej pracy. Prowadzenie dziennika wymaga

dodatkowego wysiłku od nauczyciela, ale w praktyce daje on wiele pozytywnych efektów.

W szkole freinetowskiej istotne znaczenie w komunikacji szkoły z domem dziecka ma także **tablica ogłoszeń**, na której umieszcza się najczęściej informacje stałe (np. czas posiłku, urodziny dzieci, wycieczki itp.) oraz wydarzenia okazjonalne, które zaplanowano w danym dniu, np. teatrzyk, spotkania z wybitnymi ludźmi, aktywności uczniów. W ten sposób przekazywane są rodzicom oraz innym osobom odbierającym dzieci ze szkoły, wiadomości dotyczące wydarzeń w szkole, klasie. Informacje są uzupełniane i zmieniane na bieżąco.

Indywidualny zeszyt dziecka, zawierający wszystkie pomoce naukowe wykorzystane w danym tygodniu, to kolejna forma komunikacji. Mogą to być, np. teksty analizowane podczas zajęć, zestawy ćwiczeń utrwalających opracowany w tygodniu materiał, teksty wierszy, piosenek, fotokopie z czasopism itp. Zdarza się, że nauczyciele przygotowują również tzw. podsumowanie tygodnia pracy uczniów (sprawozdanie), które zamieszczone jest w indywidualnym zeszycie ucznia, a kopia przekazywana jest rodzicom. W starszych klasach uczniowie, przy pomocy nauczyciela, sami przygotowują takie sprawozdania, które traktowane są jako wewnętrzna ewaluacja¹³.

We współczesnej szkole występuje wiele form współpracy szkoły z rodziną uczniów opartej na komunikacji. Jedną z najbardziej tradycyjnych są tzw. *wywiadówki*, czyli **zebrania rodziców**, organizowane co najmniej 3-4 razy w roku szkolnym. Celem tych spotkań jest dyskusja wokół postępów edukacyjnych uczniów, napotykanych przez nauczycieli oraz uczniów trudności i problemów a także omówienie różnego rodzaju spraw organizacyjnych grupy klasowej. Szkoły organizują także **spotkania towarzyskie z rodzicami** uczniów, których celem jest wzajemna integracja, dająca uczniom

---

¹³ Przywołany materiał zaczerpnięto z: M. Kędra, *Włączanie rodziców w edukację dzieci*, Warszawa 2011, s. 6-7.

możliwość lepszego poznania rodziców a rodzicom, panującej w szkole atmosfery. Organizowane są również **zebrania trójek klasowych** bądź **rady rodziców** – szczególnie w sytuacjach organizowania uczniom imprez ogólnoszkolnych, klasowych, wycieczek¹⁴.

Komunikacja szkoły z domem rodzinnym odbywa się także w sytuacji problemów edukacyjno-wychowawczych ucznia. Wówczas szkoła proponuje **spotkania indywidualne** z rodzicami, tzw. **dyżury konsultacyjne**, które odbywają się najczęściej raz w miesiącu. W sytuacji pojawiania się trudności spotkania mogą odbywać się także na życzenie rodzica i mogą przybrać formę wizyty domowej, której celem jest bliższe i bezpośrednie poznanie warunków, w jakich żyją uczniowie oraz nawiązanie osobistego kontaktu ze wszystkimi członkami rodziny. Ważną formą komunikacji są kontakty korespondencyjne, polegające na pisemnym porozumiewaniu się nauczycieli z rodzicami. Tej formie komunikacji służą m.in. dzienniczki uczniów, listy do rodziców opisujące zarówno sytuację edukacyjną ucznia, jak również sprawiane przez niego problemy wychowawcze¹⁵.

Wymiarów komunikacji szkoły z rodziną uczniów jest bardzo wiele, trudno dokonać analizy ich wszystkich. Warto tu jednak wskazać, że nie każdy z nich odpowiada *zapracowanym* rodzicom. Współcześnie coraz częściej proponuje się rodzicom, uczniom oraz nauczycielom **komunikację za pomocą nowych technologii**, która stała się integralną częścią praktyk szkolnych. Dostęp do bazy danych szkolnych przez nauczycieli, uczniów i rodziców z urządzeń przenośnych promuje interakcje edukacyjne oparte na danych, dotyczących informacji w czasie rzeczywistym. Ina Blau oraz Mira Hameiri przeprowadzili badania na próbie 429 szkół analizując

---

¹⁴ *Współpraca pomiędzy szkołą i rodzicem. Wsparcie procesu edukacyjnego.* Poradnik dla szkół i rodziców. Projekt Comenius Regio, „Edukacja w regionach charakteryzujących się brakiem dostępu do infrastruktury i zawodów o wysokich kwalifikacjach w kontekście strategii „Europa 2020”. Projekt współfinansowany ze środków programu *Uczenie się przez całe życie*.

¹⁵ *Ibidem.*

mobilny dostęp do bazy danych edukacyjnych. Wykorzystując podejście analityczne do edukacji, autorzy porównują uczniów, logikę mobilności matki i ojca w bazie danych pomiędzy szkołami z częstymi, okazjonalnymi i niemobilnymi (tzw. komputerowymi) dostęпами dla nauczycieli. Badania wykazały, że: (1) Mobilny dostęp do bazy danych wykorzystywany przez nauczycieli zachęcał do mobilnego dostępu do bazy danych przez uczniów i rodziców. Wydaje się, że wszechobecne mobilne zarządzanie danymi jest procesem modelowania, w którym uczniowie i rodzice uczą się od nauczycieli. (2) W porównaniu z ojcami, znacznie więcej matek używało mobilnej bazy danych szkolnych. Ponadto matki miały dostęp do danych edukacyjnych swoich dzieci znacznie częściej niż ojcowie. Wyniki sugerują, że matki są bardziej aktywne niż ojcowie w mobilnym monitorowaniu funkcjonowania ich dzieci w szkole¹⁶.

Współpraca szkoły z rodziną i wyływające z niej korzyści. W kierunku doskonalenia współpracy

Komunikacja między domem a szkołą jest niezwykle ważna dla uczniów, szczególnie edukacji wczesnoszkolnej. Informowanie rodziców na bieżąco o nadchodzących wydarzeniach, jakie będą miały miejsce w szkole jest ważne, a wręcz potrzebne, ale nie wystarczy, aby w pełni angażować ich jako partnerów w działania szkoły, które są istotne w edukacji ich dzieci. Wspólna praca szkoły i rodziny przynosi wiele korzyści wszystkim, a przede wszystkim uczniom. Z badań przeprowadzonych przez Southwest Development Laboratory wynika, że gdy rodzina łączy się (współpracuje) ze szkołą, dzieci odnoszą większe *korzyści* w różnych obszarach. Jednym z najważniejszych jest uzyskiwanie wyższych ocen w nauce szkolnej. Ponadto dzieci wyróżniają się od pozostałych, których rodzice nie wykazują

---

¹⁶ I. Blau, M. Hameiri, *Ubiquitous Mobile Educational Data Management by Teachers, Students and Parents: Does Technology Change School-Family Communication and Parental Involvement?*, „Education and Information Technologies” 2017, Vol. 22, No. 3, s. 1231-1247.

większego zainteresowania współpracą ze szkołą, wyższym poziomem wiedzy społeczno-ekonomicznej¹⁷. M. Łobocki¹⁸ wskazuje, że niezbędnym warunkiem dobrej i skutecznej współpracy szkoły z rodzicami są partnerskie relacje, które wykluczają dominację jednej ze stron nad drugą i nie dopuszczają do zbytnej ingerencji rodziców w sprawę nauczyciela. Silne partnerstwo szkoły z rodziną oparte na komunikacji, to nie tylko lepsze wyniki w nauce uczniów, ale także poprawa ich samopoczucia, większa integracja społeczna, a nawet łagodzenie niekorzystnych dla całej rodziny problemów¹⁹. Łobocki wskazuje, że szkoła i rodzina podczas podejmowanych wspólnie działań, powinny wyznaczyć sobie cele wspólnej pracy – jako priorytetowe, które powinny dążyć do doskonalenia procesu dydaktyczno-wychowawczego uczniów oraz wszechstronnego ich rozwoju²⁰. Tylko wspólna praca tych podmiotów dostarcza wielu korzyści wszystkim, tj. uczniom, nauczycielom, szkole, rodzicom. Do głównych korzyści należą m.in.

lepsze poznanie i rozumienie uczniów przez nauczycieli i rodziców, utworzenie nowych możliwości postrzegania życia szkolnego przez wychowawców oczami rodziców i odwrotnie, urozmaicenie wychowankom ich pobyt w szkole poprzez np. organizowanie wycieczek, zjednoczenie rodziców i nauczycieli na rzecz tworzenia zmian w życiu klasy, chęć wzmocnienia oraz utrwalenia więzi emocjonalnych między nauczycielami, uczniami i rodzicami, pedagogizacja rodziców uwzględniająca potrzebę poszanowania przez nich godności swojego dziecka²¹.

Wspólne i częste obcowanie ze sobą kształtuje proces budowania kontaktu szkoły z rodziną uczniów. Daje możliwość dokonania

---

¹⁷ L. George, *Home-to-School Connections Guide: Tips, Tech Tools, and Strategies for Improving Family-to-School Communication*, Educational Foundation 2013.

¹⁸ M. Łobocki, *ABC wychowania dla nauczycieli i wychowawców*, Warszawa 1992, s. 7.

¹⁹ Tayler C., *Entry to school* [in:] *International guide to student achievement*, eds. J. Hattie, E. M. Anderman, Hoboken, New York 2013, p. 25-27.

²⁰ M. Łobocki, *W trosce o wychowanie w szkole*, Kraków 2007, s. 178.

²¹ *Ibidem*, s. 178.

diagnozy wzajemnych relacji, określenia oczekiwań a także ustalenia jasnych zasad współpracy, która aby przebiegała sprawnie i efektywnie, powinna uwzględnić kilka warunków. Do zadań nauczycieli należy:

- a) wykonanie pierwszego ruchu w kierunku dobrej współpracy, b) odrzucenie uprzedzeń i gotowość do kontaktu z każdym rodzicem, c) przekonanie, że efektywność współpracy zależy od obu stron, d) przyznanie rodzicom takich praw, jakie sami chcą mieć, e) tworzenie przyjaznej, spokojnej atmosfery rozmowy, f) angażowanie do współpracy wszystkich rodziców, g) przyjmowanie i spokojne analizowanie krytyki, h) zmieniać co się da, być otwartym na nowe propozycje²².

W komunikacji ważna jest również druga strona, tj. rodzina ucznia (odbiorca komunikatu), jej zaangażowanie, chęć i wsparcie szkoły w działaniach na rzecz uczniów. Waldemar Segieta wskazuje, że

zainteresowanie rodziców kierunkiem pracy szkoły, trudnościami z jakimi (może) borykać się, dokonywanie właściwej, obiektywnej oceny pracy nauczyciela, lepsze poznanie swojego dziecka, współkształtowanie nauczania i wychowania w szkole, dążenie do wzajemnego uzupełniania się edukacji domowej ze szkolną oraz przeciwdziałanie izolowaniu edukacji w rodzinnym domu od edukacji szkolnej²³ to niezbędne działania, jakie powinna podejmować rodzina we współpracy ze szkołą, kierując się wyznaczonym celem – dobrem dziecka. Chociaż badania przeprowadzone przez Instytut Badań Edukacyjnych dowodzą, że podstawą dobrych kontaktów nauczycieli i rodziców uczniów jest między innymi pozytywne nastawienie nauczyciela do rodziców, jego otwarta, przyjazna postawa, chęć dzielenia się z nimi swoją wiedzą o uczniu, a także wysłuchania pomysłów, oczekiwań, przemyśleń rodziców²⁴.

---

²² *Współpraca pomiędzy szkołą i rodzicem. Wsparcie procesu edukacyjnego. Poradnik dla szkół i rodziców. Projekt Comenius Regio, „Edukacja w regionach charakteryzujących się brakiem dostępu do infrastruktury i zawodów o wysokich kwalifikacjach w kontekście strategii „Europa 2020”. Projekt współfinansowany ze środków programu Uczenie się przez całe życie.*

²³ W. Segiet, *Rodzice - nauczyciele. Wzajemne stosunki i reprezentacje*, Poznań 1999, s. 179.

²⁴ Podaję za: K. Hernik, K. Malinowska, *Jak skutecznie współpracować*

Kilka uwag na zakończenie

Rodzina i szkoła to dwa najważniejsze środowiska edukacyjno-wychowawcze dziecka, które jako pierwsze przekazują jemu wiedzę, wartości oraz przygotowują do życia w tym *trudnym* społeczeństwie, *naszpikowanym* wieloma zagrożeniami i niebezpieczeństwami.

Komunikacja pomiędzy tymi podmiotami powinna mieć priorytetowy cel – dziecko, jego bezpieczeństwo i rozwój. Powinna kierować się nim przy wszelkich wspólnie podejmowanych działaniach. Szkoła (nauczyciel) jako profesjonalna instytucja, powinna lepiej poznać rodziców uczniów i dokonywać wyboru takich form komunikacji, które będą dogodne dla danego środowiska, rodziny, dostosowane do ich możliwości a przede wszystkim będą dawały oczekiwane efekty. Będą zmierzały do rozwoju, podtrzymywania i kultywowania współpracy z rodzicami. Jest to dość trudne zadanie do realizowania przez nauczycieli, wymagające od nich wielu kompetencji komunikacyjnych, ale możliwe do wykonania. A zatem, szkoła i pracujący w niej nauczyciele powinni motywować i angażować rodziców do współpracy. Dyrektor i nauczyciele są gospodarzami w szkole i to od nich, w dużej mierze zależy, jak ułoży się komunikacja z rodzicami.

Bibliografia

Blau I., Hameiri M., *Ubiquitous Mobile Educational Data Management by Teachers, Students and Parents: Does Technology Change School-Family Communication and Parental Involvement?*, „Education and Information Technologies” 2017, Vol. 22, No. 3.

Franciszek J. J., *Komunikacja międzykulturowa w ujęciu fenomenologiczno-systemowym* [w:] *Komunikacja społeczna w i dla multikulturowości. Perspektywa edukacyjna*, red. W. Maliszewski, M. Korczyński, K. Czerwiński, Toruń 2012.

Gawel-Luty E., *Wymiana informacji pomiędzy nauczycielem-wychowawcą klasy I-III szkoły podstawowej a rodzicami uczniów*, Słupsk 1995.

George L., *Home-to-School Connections Guide: Tips, Tech Tools, and Strategies for Improving Family-to-School Communication*, “Educational Foundation” 2013.

---

i komunikować się z rodzicami i społecznością lokalną. Poradnik dla nauczycieli i dyrektorów, Warszawa 2015, s. 13.

- Gwardys-Szczęsna S., *Pedagogika Celestyna Freineta. Inspiracja dla nauczycieli przedmiotów przyrodniczych*, „Refleksje” 2014, nr 4.
- Harwas-Napierała B., *Komunikacja interpersonalna w rodzinie*, Poznań 2008.
- Hernik K., Malinowska K., *Jak skutecznie współpracować i komunikować się z rodzicami i społecznością lokalną*. Poradnik dla nauczycieli i dyrektorów, Warszawa 2015.
- Kędra M., *Włączanie rodziców w edukację dzieci*, Warszawa 2011.
- Kuś G., *Trening umiejętności w zakresie komunikacji werbalnej i niewerbalnej*. Materiały szkoleniowe opracowane na potrzeby projektu „Nauczyciel doskonały (ND) – jakość podstawą sukcesu”, Warszawa 2012.
- Kwieciński Z., *Zmiana, rozwój i postęp w świadomości podmiotów edukacji. Wstęp do badań*, „Kwartalnik Pedagogiczny” 1990, nr 4.
- Łobocki M., *ABC wychowania dla nauczycieli i wychowawców*, Warszawa 1992.
- Łobocki M., *W trosce o wychowanie w szkole*, Kraków 2007.
- Matthew McKay, Martha Davis, Patrick Fanning, *Sztuka skutecznego porozumiewania się*, Gdańsk 2005.
- Maszke A. W., *Współpraca i partnerstwo rodziców i nauczycieli [w:] Edukacja w dialogu i reformie*, red. A. Karpińska, Białystok 2002.
- Nęcki Z., *Teorie komunikowania się w psychologii w aspekcie relacji międzynarodowych*, „International Journal of Management and Economics” 2008, nr 23.
- Okoń W., *Nowy słownik pedagogiczny*, Warszawa 1996.
- Okoń W., *Słownik pedagogiczny*, Warszawa 1981.
- Pilch T. red., *Elementarne pojęcia pedagogiki społecznej i pracy socjalnej*, Warszawa 1999.
- Segiet W., *Rodzice - nauczyciele. Wzajemne stosunki i reprezentacje*, Poznań 1999.
- Stoner J. A. F., Wankel Ch., *Kierowanie*, Warszawa 1992.
- Taylor C., *Entry to school [w:] International guide to student achievement*, eds. J. Hattie, E. M. Anderman, Hoboken, New York 2013.
- Współpraca pomiędzy szkołą i rodzicem. Wsparcie procesu edukacyjnego. Poradnik dla szkół i rodziców*. Projekt Comenius Regio, „Edukacja w regionach charakteryzujących się brakiem dostępu do infrastruktury i zawodów o wysokich kwalifikacjach w kontekście strategii „Europa 2020”. Projekt współfinansowany ze środków programu *Uczenie się przez całe życie*
- Ziabicki A., *Komunikacja globalna w czasach Internetu – dostosowanie (do) języków narodowych*, „Nauka i Szkolnictwo Wyższe” 2002, nr 2/20.

Streszczenie

Tekst dotyczy wybranych wymiarów komunikacji szkoły (nauczycieli) z rodzicami uczniów edukacji wczesnoszkolnej. Dokonano w nim analizy kluczowych pojęć związanych z obranym tematem, takich jak: współpraca, współdziałanie, partnerstwo, komunikacja. Przedstawiono wybrane formy komunikacji szkoły z rodziną, uwzględniając przede wszystkim uczniów edukacji wczesnoszkolnej. Przywołano także formy komunikacji proponowane przez szkołę Celestyna Freineta a także z wykorzystaniem nowych technologii, które coraz częściej wykorzystywane są przez nauczycieli. Ważnym aspektem tekstu jest analiza współpracy szkoły z rodziną i wypuklenie korzyści z niej wypływających, jak również wskazanie na ważne komponenty doskonalące współpracę tych dwóch podmiotów.

Słowa kluczowe: współpraca, współdziałanie, partnerstwo, komunikacja, rodzina, szkoła

Abstract

The text refers to selected dimensions of school (teachers) communication with the parents of early-school education pupils. It provides the analysis of key definitions related to the selected theme, such as cooperation, collaboration, partnership, communication. There are presented some selected forms of school communication with family, most importantly, of the early-school education pupils. The most frequently applied forms of communication include: teacher-parents meetings, counsel parents meetings, individual consulting meetings, a pupil's record book, mail and phone communication. There is also reference to the forms of communication suggested by the school of Celestin Freinet as well as the application of new technologies which are more and more frequently used by teachers. The important aspect of the text is the analysis of school cooperation with family and underlining the benefits resulting from it as well as indicating the vital components improving the cooperation between these two subjects.

Key words: cooperation, collaboration, partnership, communication, family, school.